

Klassiska noveller **Nr 39**

Sam Sellén:

Belöningen

Klassiska noveller 39.

Sam Sellén – Belöningen.

Återutgivning av text från 1908

av Sam Sellén

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-544-3

Copyright © 2019 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksforlaget.se

Förord

På vägen hem från banken tappar juveleraren Bolby sin plånbok. Han blir panikslagen eftersom han precis tagit ut 20 000 kronor för att betala den villa han precis köpt.

Trots att han letat hittar han den inte och som ett sista hopp annonserar han i stadens tidningar och lovar en rejäl hittelön.

I början av 1900-talet var noveller och följetonger en viktig del av innehållet i svenska dagstidningar.

I vår serie "Klassiska noveller" kan du läsa många av de här historiskt viktiga berättelserna.

En av de flitigaste svenska författarna under 1910- och 1920-talen var yrkesmilitären Samuel August Duse (1873–1933).

Han skrev 100-tals tidningstexter om bland annat krig, nyhetshändelser och romantik. Men han var framför allt känd för sina deckare om mästardetektiven Leo Carrington.

Den här texten publicerades ursprungligen i januari år 1908 i tidningen "Östersunds-Posten" med titeln "Belöningen. Bearbetning från franskan". Texten publicerades under signaturen Sam Sellén.

Sam Sellén: Belöningen

Den här texten publicerades ursprungligen i januari år 1908 i tidningen "Östersunds-Posten" med titeln "Belöningen. Bearbetning från franskan". Texten publicerades under signaturen Sam Sellén, som användes av författaren S. A. Duse (1873–1933).

Herr Bolby, juveleraren, kom just ut från banken efter att ha lyft 20,000 kr. i kontanta pengar. Denna summa var afsedd till sista afbetalningen för den moderna villa, som han — efter att ha dragit sig tillbaka från affärerna — nyligen köpt strax utanför staden. Tillträdet var redan gjordt, endast sista delen av likviden återstod.

Sedan han mottagit de 20 tusenkronesedlarna, hade herr Bolby noggrannt vikit ihop dem och lagt in dem i sin stora plånbok, som han sedan nöjd och belåten stoppade i fickan. Utanför banken träffade han några gamla vänner, för hvilka han i sin förtjusning med den tillfredsställda egoismens hela entusiasm berättade, hur lugnt och trefligt han hade det på sin villa, där han fjärran från allt arbete endast njöt af lifvet.

Han lät öfvertala sig — för gamla minnens skull — att äta middag

med vännerna. Då han skulle återvända hem var kl. 7 på aftonen. Han stack plötsligt handen i fickan, där plånboken skulle vara — men fickan var tom. Hans bestörtning och förtviflan gick öfver alla gränser, det kom iskalla rysningar öfver honom, och han kände att han blef alldeles blek.

Han gick tillbaka samma väg han kommit — förgäfvets. Han genomsökte kaféet och restaurangen, där han nyss varit — utan resultat. Plånboken fanns ej.

Slutligen måste han ge sig af hem alldeles tillintetgjord.

Fru Bolby, en respektabel matrona, var ursinnig. Hon hade väntat på honom i flera timmar och under tiden utöst sitt dåliga humör på kammarjungfrun, en liten söt brunett, som endast svarade med en impertinent knyck på nacken eller en nonchalant axelryckning.

»Hvar i all världen kommer du ifrån så här dags?» frågade hans äkta hälft i allt annat än vänskaplig ton.

»Jag kommer från banken —»

»Åh, försök inte med mig. Banken stängs kl. 4 och nu är klockan 8.»

»Ja, och middagen är alldeles förstörd», tillade jungfrun skadegladdt.

»Men hvad i all sin da'r är det med dig? Du ser ju ut som om du vore dödssjuk —»

Nu var det kritiska ögonblick inne, då han måste bekänna kort.

»Jag har tappat min plånbok», sade han fromt och stilla i väntan på hvad som skulle komma.

Fru Bolby bleknade.

»Har — har — du förlorat de 20,000 kronorna?»

»Ja, ja — min lilla — vän. Men det är mig — alldeles — obegrip-

ligt! Jag stoppade ned plånboken i rockfickan.»

»Erkenöt», komplimenterade frun med en försupen majors kommandoröst, »går du och rumlar bort 20,000 kr! Du kommer att ställa oss på bar backe! Men kanske du tagit fel ändå — se efter en gång till!»

Juveleraren vände med en ömklig min ut och in på alla sina fickor.

»Idiot!» skrek megäran. »Hur skall du nu betala villan?»

»Men, min kära, lilla vän!» stammade den i dubbelt måtto uppskakade Bolby.

»Här är inte fråga om några kära vänner, inte! Så mycket du vet det!» var det älskvärda svaret. »Hvart ska' vi nu ta' vägen? Ska' vi behöfva sälja våra finaste aktier för att inte bli utan tak öfver hufvudet?»

»Men min söta vän, det här är ju en ren olyckshändelse, som kan hända hvem som helst», försökte Bolby blygt invända.

»Tänk om det varit jag, som tappat pengarna. Jisses hvad herrn då skulle ha svurit!» inflikade den lilla brunetten.

»Lägg Er inte i hvad Ni inte har med att göra, Ni satans näbbgädda!» svarade Bolby argt.

»Näbbgädda! Det läte inte så i morgse, då herrn —»

»Ut i Ert rum!» skrek Bolby alldeles vild, medan frun kippade efter andan.

Flickan försvann med en hånfull nigning.

Fru Bolby gnistrade af ilska.

»Du gamla syndare, som knappt kan stå på dina egna ben!» skrek hon. »Att gå och tappa sin plånbok! Det går då öfver allt annat!»

Bolby var stum i känslan af sin skuld.

»O, dessa nöt till karlar», återtog gumman, »som inte duga till

något annat än att göra sattyg! Har du någonsin sett mig tappa något? Hva?»

»Å, ja, du tappade allt bort ett aldeles nytt paraply, som kostade elfva kronor!» triumferade Bolby. »Det var en treflig historia!»

»Det är inte lönt att du försöker. Jag tappade ingenting. Jag glömde den kvar —»

»Jag skall genast sätta in en annons med löfte om hederlig vedergällning. — Min adress ligger i plånboken.»

»Du är tokig!» försäkrade hon trohjärtadt! »Inbillar du dig, att någon förnuftig människa lämnar tillbaka 20,000 kr.?»

»Den, som hittar det, förstår väl att pengarna inte äro hans. — Och den, som behåller hittade pengar, han är en tjuf!»

»Nå, än se'n! Hur gjorde du, när du för tio år sedan fick för mycket pengar på en växel? Lämnade du kanske tillbaka något?»

»Det var en helt annan sak! Jag är säker på, att den, som hittar plånboken, skall skynda sig hit med den.»

»Du är en dumbom! Vi få aldrig se röken af de där pengarna!»

»Men om jag annonserar: Hederlig vedergällning! Jag skall vid gud ge 500 kr. åt den, som kommer hit med pengarna!»

Fru Bolby ansåg det inte lönt att svara, men hela natten låg hon vaken och grälade utan uppehåll på mannen, som i sin halfslummer trodde sig ha blifvit förflyttad till helvetet!

Följande dag lät juveleraren insätta annonser i alla större tidningar, och efter några dagar fick han till sin obeskrifliga glädje och öfverraskning meddelande från polisen att en arbetare funnit plånboken, som med orubbadt innehåll fanns på polisstationen till afhämtning.

Bolby gick genast dit, återfick sin skatt samt meddelandet att den ärlige upphittaren under dagens lopp skulle infinna sig hos honom

för att få den utlofvade belöningen.

»Hvilken präktig karl!» utropade Bolby, utom sig af förtjusning.

»Men så skall jag också hålla mitt löfte och inte spara på belöningen», förklarade Bolby med öfversvallande välvilja. »500 kr är det minsta han är värd!»

»Jaha! Ni ska ge honom det, för det har Ni lofvat!» inföll den impertenta kammarsnärten.

»Lofvat! Lofvat — hvem?» frågade fru Bolby med en kall blick.

»Joho, herrn sa det, så att både frun och jag hörde det», invände flickan.

»Det är alldeles riktigt», försäkrade juveleraren, »och jag tänker stå vid mitt ord!»

»Det ska' bli riktigt roligt att se!» skrattade brunetten. »Kors, hvad karl'n ska' bli förtjust. En arbetare, som i ett enda tag förtjänar 500 kr.!»

»Stå nu inte där och prata smörja», fräste fru Bolby, »gå ut i köket!»

»Det är sannt», sade juveleraren, då han blef ensam med sin hustru. »Jag har sagt, att jag skall ge 500 kr, och det skall jag ock göra!»

»Ja, men då trodde du aldrig, att du skulle få igen plånboken, så det var ett förhastadt ord.»

»Å ja, det är ju sannt, förstås», medgaf Bolby.

»500 kr.! Det är då sannerligen för starkt! Att du inte ger honom 1,000 kr., medan du håller på! Låt oss resonnera litet förnuft», fortfor fru Bolby. »Att ge 500 kr. åt en vanlig arbetare, som inte förstår att använda så mycket pengar, hvad vill du han skall göra med dem? Egentligen kan han ju inte ha någon användning för dem. Nej! Och eftersom han inte kan ha någon nytta av dem, så komma de bara att

göra honom obehag.»

»Så-å», svarade herr Bolby tveksamt, »tror du verkligen det?»

»Naturligtvis, dessa pengar kommer honom att försöka flyga högre än vingarna bära.»

»Ja, det kanske du har rätt i. Det har jag inte tänkt på. Kanske skulle han slå sig på latsidan.»

»Ja, helt säkert skulle han mista all arbetslust», försäkrade fru Bolby, »och sysslolösheten är orsaken till allt ondt. Det vore ingen tjänst du gjorde honom.»

»Nej, du har rätt, jag skall ge honom hälften, 250 kr.»

»I stället för att spara dem skulle han bara supa upp dem. Hvad tror du egentligen en arbetare skall göra med 250 kr. om inte supa upp dem. Och följden skulle bli, att han blef sjuk — han skulle bli alkoholist. Och det vore alltsammans ditt fel. — Du skulle komma att ångra det i hela ditt lif.»

»Ja, du öppnar verkligen ögonen på mig. Jag skall ge honom 100 kr. En hundrakronesedel, det är då ganska frikostigt — i synnerhet för en arbetare.»

»Ja, men är det ändå inte för mycket? När allt kommer omkring så har han endast gjort sin plikt. Hvarje hederlig människa skulle ha handlat på samma sätt.»

»Det tror jag knappt. Han är en riktig hedersman, och jag skall ge honom 100 kr.»

»Men om du tänker noga efter, så var det ju inte alls hans pengar, så han hade ju ingen rätt att behålla dem. Han har ju endast återgifyt dig det, som var ditt. 100 kr. tycker jag sannerligen är alldeles för mycket!»

»Det är en ganska respektabel summa», medgaf Bolby, »och det

går inte så lätt att förtjäna pengar.»

»I ditt ställe skulle jag ge honom 50 kr. Han kommer att bli öfverlycklig. — Egentligen är man ju inte skyldig att ge honom någonting alls. Om man vill ge honom något så är det ju efter ens fria vilja. — En arbetare förtjänar minsann inte 50 kr. om dagen inte! Det skulle ju bli en lön på 1,500 kr i månaden. — 1,500 kr. i månaden — 18,000 kr. om året! Det är ju en vansinnig summa för en arbetare —. Ja, vet du, jag tror jag skulle ge honom 20! — — Han har ju inte behöft göra sig något besvär. Bara besväret att ta upp plånboken — — 10 kr. kan vara nog! — — Det blir ändå mycket mer än han kan förtjäna på en dag», fortsatte hon tvärsäkert, »och han har inte haft en minuts arbete. Ge du honom en femma, min gubbe lilla, och du skall få se, att han blir nöjd.»

Bolby ref sig i håret, fundersam men belåten i sitt inre: »Säger du det min kära vän. Ja, du har nog rätt som alltid. Pengarna äro dyra nu för tiden. Jag smyger väl en femma i näven på honom då.»

Nu kom kammarjungfrun in med den stackars arbetaren, som stannade förlägen inför lyxen där inne.

»Ah, är det Ni min hedersman», utropade Bolby med solsken i sitt trinda ansikte, »var så god och stig på!»

Mannen kom fram helt blyg och bortkommen. »Det är ju här som herr Bolby bor?»

»Ja, det är just jag det! Och det är Ni, som hittat min plånbok!»

»Ja, det är jag!»

»Ni är en rättskaffens man. Ni har gjort Er plikt», återtog Bolby med faderlig ton.

»Ja, jag tänkte som så», svarade arbetaren, »de här pengarna äro inte dina, du måste lämna tillbaka dem till deras ägare. — Och så gick

jag till polisen med alltsammans — och där fick jag veta, att Ni utlofvat en hederlig vedergällning.»

»Det finns då verkligen ärliga människor», anmärkte fru Bolby med ett älskligt leende. »Behagar Ni kanske ett glas vin —»

»Nej tack, jag dricker aldrig vin. Jag har aldrig haft råd till det. — Mitt hem är mycket fattigt. Jag har en sjuk hustru och fem små barn.»

»Ni har alldeles rätt», sade Bolby, »drick aldrig vin eller sprit! Se här min hedersman, låt mig trycka Er hand. — Det är för Er räkning», sade han i det han stack en krona i den fattige stackarens framsträckta hand.

Han hade tänkt öfver saken än en gång och vid den nya kalkylen inför mannens blygsamma uppträdande ytterligare prutat.

»Men goda herrn, jag har en så stor familj — —» invände den förbluffade arbetaren i ömklig ton.

»Ja, jag hör det. Och just därför skall Ni behålla kronan, den är Er!»

»Håll till godo!» instämde hjärtligt den vördiga matronan, i det båda med mildt våld sköt ut den arme mannen genom dörren till den väntande kammarjungfrun.

Fakta: Författaren S. A. Duse

Namn: Samuel August Duse.

Född: 2 augusti 1873, Stockholm.

Död: 9 februari 1933, Stockholm.

Föräldrar: kammarjunkare Carl Patrik Teodard Duse och Anna Matilda Forssberg.

Engelskspråkiga deckare är fyllda av just... privatdeckare, medan svenska nästan bara har poliser i huvudrollerna.

Men när den första svenska deckarvågen började år 1913 så var det en privatdetektiv i huvudrollen: Leo Carrington. Denne driver en kombinerad advokat- och detektivbyrå, är en mästare i förklädnad, ekonomiskt oberoende och är så bra på att lösa brott att polisen ofta låter honom ta hand om svårlösta brottsutredningar.

Detektiven Carrington skapades av en av svensk kulturs mest spännande personligheter, Samuel August Duse.

Han började sin karriär inom militären och var yrkesofficer inom Svea artilleriregemente.

Men det var som äventyrare han första gången skapade rubriker. Han deltog i den svenska Antarktisexpeditionen 1901-1904 som me-

teorolog och kartograf. Han tillbringade en mycket tuff vinter i Hop-pets vik i Sydpolshavet, en av de svåraste som några forskare upplevt. Han skrev ner sina upplevelser i boken "Bland pingviner och sälar" vilket gjorde honom berömd i hela landet.

Under de följande åren skrev han flera pjäser men gled sakta men säkert över till berättelser om äventyr och brott. Ofta skrev han under pseudonymen Sam Sellén.

År 1913 publicerades hans första Leo Carrington-deckare, "Stilett-käppen", som blev en stor succé. Inspirationen till Leo Carrington är hämtad från Sherlock Holmes, något som inte minst märks i slutet av böckerna då deckaren presenterar alla ledtrådar och pekar ut en mördare.

Framgången gjorde att "S. A. Duse" på egen hand skapade den första svenska deckarvågen. I snabb följd kom böckerna "Det nattliga äventyret" (1914), "Spader kung" (1915), "Doktor Smirnos dagbok" (1917), "De fyra klöveressen" (1918), "Cobra-mysteriet" (1919), "Antisemiten" (1921), "Nattens gåta" (1922), "Leo Carringtons dubbelgångare" (1923), "Hemligheten" (1924), "Fallet Dagmar" (1925), "Skuggan" (1926), "Pistolskottet" (1928) och "Zuleikas hämnd" (1929).

Böckerna gavs ut i upplaga efter upplaga och spreds över hela världen med översättningar till ett dussintal språk.

Trots att han led av svåra smärtor efter skador under vintern vid Sydpolen var Duse flitig skribent, föreläsare och aktiv i olika sällskap. Han var också en uppmärksam målare och skulptör.

Den svenske deckarförfattaren avled i februari 1933 och ligger begravd på Norra Begravningsplatsen i Stockholm.

Samuel August Duse.

Viktiga ord och personer

Kronor.

När den här texten skrevs var en krona en relativt hög summa. För 1 krona kunde man köpa 1 kilo fläsk eller 1 höna. En lågavlönad industriarbetare tjänade 1,60 kronor om dagen.

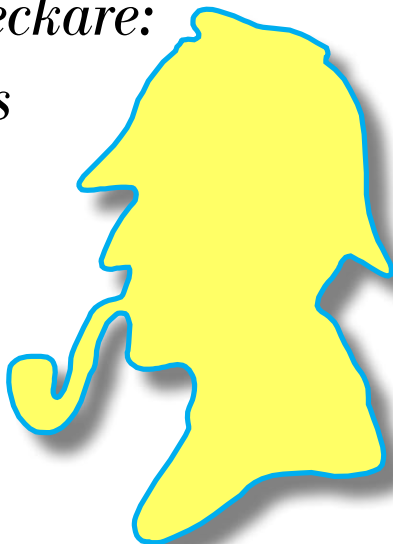
Megara.

En av flera hämndgudinnor i den grekiska mytologin. Ordet användes tidigare om gnälliga och grälsjuka kvinnor.

*Om du gillade den här e-boken
så kolla in våra deckare:*

- *Sherlock Holmes*
- *Filip Collin*
- *Leo Carrington*
- *Asbjörn Krag*
- *Auguste Dupin*
- *Dick Donovan*

Mer info: www.klassiskadeckare.se